

2. I *Finland* finns fr. o. m. 1919 en J. O. med väsentligen samma befogenhet som den svenske. Därest lagstridigt förfarande av statsrådet el. någon dess ledamot kommit till hans kännedom, äger han därom göra framställning hos statsrådet och, om denna lämnats utan avseende, till riksdagen avlåta berättelse i ärendet.

O. Brn.

Justitierevisionsexpeditionen, se Expedition 2 och Nedre justitierevisionen.

Justitieråd kallas sedan 1809 led. av Högsta domstolen (se d. o.). J. må icke tillika inneha eller utöva annat ämbete, ej heller deltaga i riksdagsutskott eller val därtill. Enligt lönevillkoren är j. förhindrad att vara skiljeman, led. av bolagsstyrelse m. m. — Även i Finland kallas Högsta domstolens ledamöter justitieråd.

B. W.

Justitietaten, sammanfattningen av för rättskipningens utövande anställda domare samt ämbets- och tjänstemän.

Justitietatsexpedition, se Justitiedepartementet.

Justitietatsminister, 1809—76 den statsrådets led., som jämte utrikesstatsministern innehade rikets förnämsta värdighet. Han var till 1840 led. av Högsta domstolen och efter departementalstyrelsens införande s. å. chef för Justitiedepartementet.

Justitieärenden kallades i R. F. § 26 till 1909, då en förändring skedde, de ärenden, som skulle föredragas i statsrådet i närvaro av två justitieråd, vid s. k. justitiekonsej. Dit hörde bl. a. frågor om nåd i brottmål, äktenskapsskillnad och tillstånd att före lagstadgad ålder ingå äktenskap.

Justus van Gent (eg. Joos van Wasen hove), nederländsk målare, verksam omkr. 1460—80. På grund av sin skicklighet i målning med oljefärger kallades J. av hertigen av Urbino, Federigo da Montefeltre, 1468 till Italien, där han stannade till sin död. Hans huvudverk, den stora målningen »Nattvarden» (1474; i Urbino, Palazzo ducale), berömmes för sin levande realism. En svit på 28 idealporträtt av filosofer och diktare (omkr. 1476—78; i Rom, Palazzo Barberini, och i Paris, Louvre) visar, att J. delvis tog intryck av samtida italienskt måleri (Melozzo da Forlì). — Litt.: M. J. Friedländer, »Die alt-niederländische Malerei», 3 (1925). E. L.-k.

Jusupov [joso'pøf], Filiks Filiksovijtj, rysk furste (f. 1887). Är mest bekant genom sitt deltagande i mordet på Rasputin (se d. o.) i J:s palats (natten till 30 dec. 1916). J. är sedan 1914 g. m. Irene Aleksandrova, en systerdotter till Nikolaus II.

Jutar, äldre svenskt namn på jyllänningar, ofta liktydigt med danskar i allm., vanl. med hänfull biklang.

Jütas (fi. *Juutas*), by i Vasa län, Finland, 4 km s. om Nykarleby. Vid J. ägde en drabbning rum 13 sept. 1808, då ryssarnas försök att avskära den svenska huvudstyrkans åter-

tågsväg mot n. omintetgjordes genom G. von Döbelns raska ingripande. Den svenska styrkan uppgick till omkr. 1,500 man. Striden är skildrad av J. L. Runeberg i dikten »Döbeln vid Jutas». Se bild vid art. *Finland*, pl. 2.

Jüte el. *Kalkuttahampa*, tropisk växtfiber, urspr. från Ostindien (se *Textilväxter*); finare sorter användas till garn för möbetyger och mattor, enbart eller i blandning med andra textilfibrer; av grövre j. förfärdigas packlärt o. a. till emballage avsedd, vanl. gles, brungul juteväv. G. H.-r.

Jutland, se *Jylland*.

Jutta, danska furstinnor. 1. J., drottning, dotter till hertig Albrekt av Sachsen, äktade 1239 Erik Plogpenning. Av deras döttrar blev Sofia svensk och Ingeborg norsk drottning. Efter Eriks död äktade J. greve Burchard av Rosenburg. — 2. J., prinsessa (d. 1284), den föregående och Erik Plogpenning's dotter. Inträdde 1266 i kloster i Roskilde men lämnade detta 1272 och drog till sin syster Sofia i Sverige. Mellan J. och hennes lättsinnige svåger konung Valdemar Birgersson uppstod ett brottsligt förhållande, som bidrog till Valdemars fall. J. återvände sedan till Danmark.

Juul [jül], dansk adelsätt (vapen: silverlilja i blått fält), känd från 1200-talet. »Lillie-Juulernes» namn stavades tidigare ofta Juel men skrives numera Juul till skillnad från »Stjerne-Juelernes» (se *Juel*). Bland släktens många framstående medlemmar märkes Esger J. (d. 1325), som 1306 blev biskop i Aarhus och 1310 ärkebiskop av Lund. Han bröt med Erik Menved, flydde 1317 och bannlyste kungen. Efter Kristofer II:s tronbestigning återvände Esger. Till släkten hörde även Ove J. (1615—86), som var dansk resident i Stockholm 1655, sedan hade flera diplomatiska missioner hos Karl X Gustav samt 1669—74 var vice stathållare i Norge. Hans dagbok, tr. i dansk Hist. Tidsskr. 3: 3 (1862—64), är en viktig historisk källa. Släkten delade sig i en friherrlig gren (till Rysensteen; utdög på manssidan 1907) och en adlig, som bär namnet *Sehestedt Juul*. — Litt.: Danmarks Adels Aarbog 1890; Th. Thaulow, »Lillie-Juulernes slægtetog» (1925). B. H.-d.

Juusten [jü'sten], Paul, finländsk biskop (1516—76). Studerade 1543—47 i Tyskland, blev 1548 rektor för Abo skola samt 1554 biskop i Viborgs och 1563 i Abo stift. Efter Johan III:s kröning utsågs J. att (1569—72) leda en beskickning för fredsunderhandlingar med Ryssland; han hölls därunder en tid i fångenskap, skildrad i »Acta legationis moscoviticae» (utg. av H. G. Porthan 1775). Bland J:s skrifter märkes främst en efterlämnad handskrift, utg. och kommenterad av Porthan (1784—1800) under titeln »Chronicon episcoporum finlandensium», en outtömlig källa för kunskapen om Finlands medeltidshistoria. J. adlades 1572. Hans brorson amiralen Bengt Severinsson J. (omkr. 1550—